

समृद्ध प्रदेशका लागी युवा स्वरोजगारः सम्भावना र चुनौती

भीम प्रसाद पौडेल

आँधिखोला ४, स्याङ्गजा

नेपाली बृहत शब्दकोश अनुसार समृद्ध शब्दको अर्थ धनधान्य आदिले सम्पन्न, पुगीसरी आएको, उन्नतिशील, उन्नत भन्ने हुन्छ । त्यस्तै समृद्ध वा सम्पन्नता भएको अवस्थालाई समृद्धि भनिन्छ । समग्र आवश्यकताहरु परिपूर्ति हुँदै आम जनतामा उन्नत रूपमा सम्पन्नता भएको अवस्था नै समृद्ध अवस्था हो । समृद्ध अवस्था भनेको एउटा कल्पना हो भने असल कल्पना नै समृद्धिको भावनात्मक र मनोवैज्ञानिक आधार हो । यसको लागी शुरुमा आजको विकाश अवस्था र लक्ष्यको स्पष्ट तथ्यांक सहित वैज्ञानिक, मापनयोग्य र तुलनायोग्य सूचकांक निर्माण गरी सो हाँसिल गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरुको सिलसिलेवार र स्पष्ट समयरेखा बनाई अघि बढ्नुपर्दछ । समृद्धि बहुआयामिक विकाश भएकोले यसलाई हाँसिल गर्न स्पष्ट मार्गचित्र निर्माण गरी त्यसको ईमान्दार कार्यान्वयन हुनुपर्दछ । समृद्धि महशुस गर्ने कुरा हो, आमजनताले आफ्नो जिवन कति सहज तरिकाले व्यतित गरेका छन् त्यहाँ समृद्धिको व्यवहारीक मापन हुन्छ । आर्थिक, राजनैतिक, सामाजिक, शैक्षिक आदि सूचकहरुमा सकारात्मक प्रगति भई जनताको जिवनस्तर उकासिएको अवस्था नै समृद्धि हो ।

विश्व मानचित्रमा हेर्दा हाम्रो देश सानो भएपनि अवसर, श्रोत साधनको उचित प्रयोग गरी द्रुत विकाश र समृद्धिको आधारशिला निर्माणको लागि संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालमा हाल ७ वटा प्रदेशहरु निर्माण गरिएको छ । नेपालका सबै प्रदेशका आ-आफ्ना विशेषताहरु छन्, संस्कृति देखि श्रोत साधन र आवश्यकताहरु सम्म सबै मौलिक छन् । उत्तरमा तिब्बत देखि दक्षिणमा भारत सम्म सिमाना जोडिएको प्रदेश, बिभिन्न ताल तलैया, हिमाल, पहाड, तराईले

सिंगारिएको र थुप्रै सम्भावनाहरूले घेरिएको नेपालको झण्डै केन्द्र भागमा अवस्थित रहेको गण्डकी प्रदेश विश्वकै आकर्षक पर्यटकिय गन्तव्य हो ।

राष्ट्रिय युवा नीति २०७२ अनुसार युवा भन्नाले १६ देखि ४० वर्ष उमेर समूहलाई बुझाउँदछ । हाल नेपालमा कुल जनसंख्याको करिव ४० प्रतिशत युवाहरु रहेका छन् । आफ्नो रोजगारी आँफै श्रृजना गर्नु नै स्वरोजगार हो । युवा स्वरोजगार भनेको युवा वर्गले आँफूसँग भएको श्रोत साधनको प्रयोग गरी रोजगारी श्रृजना गर्नु हो । यस सन्दर्भमा बेरोजगारी समस्याको हल गरी अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाईराख्न युवा स्वरोजगार कार्यक्रम अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ । आज पनि विदेशीने युवाहरुको लक्ष्य देखिन्छ । केहि आर्थिक उपार्जनको नाममा युवाहरुलाई विदेश पठाएर कुनै पनि देशले स्थायीत्व सहितको विकाश र प्रगति गरेको विश्वमा नै देखिन्दैन । विदेशीनु कुनै पनि युवाको रहर होइन यो हाम्रो समाजको उपज हो । उत्पादनमा नलागी किनेर खाँदा प्रतिष्ठा मान्ने नेपाली समाजको चरित्र पनि युवा विदेशीनुको मूल कारण हो । युवा पलायनले नेपाली समाजलाई आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, मनोवैज्ञानीक एवं शिक्षा स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रमा विभिन्न तरिकाले नकारात्मक प्रभाव पारीरहेको छ ।

श्रम शक्ति सर्वेक्षण २०७४ अनुसार नेपालमा वर्षेनी करिव ५ लाख जनशक्ति श्रम बजारमा प्रवेश गर्दछ भने करिव एक हजार जना युवा विदेशीने गरेको अवस्था छ । सोही सर्वेक्षण अनुसार १५ देखि ३४ वर्ष उमेर समूहको वेरोजगारी दर ६९.१ प्रतिशत रहेको छ । नेपालको वेरोजगारी दर ११.४ हुँदा गण्डकी प्रदेशमा ९ प्रतिशत देखिन्छ । वेरोजगारीको ८० प्रतिशत हिस्सा १५ देखि ३९ वर्ष उमेर समुहमा पर्दछ । श्रम प्रतिवेदन २०२० अनुसार नेपालमा सन् २०१८/०१९ मा श्रम स्वीकृतिको लागी आवेदन दिएका मध्ये करिव ७७ प्रतिशत १८ देखि ३५ वर्ष उमेर समुहका युवाहरु रहेका छन् । नेपालबाट कुल विदेशीएको जनसंख्याको १३.८ प्रतिशत व्यक्ति गण्डकी प्रदेशबाट विदेशीएको तथ्यांक रहेको छ ।

समृद्ध प्रदेशको लागी रोजगारका अवसरहरु खोजी गर्दै आर्थिक उपार्जनलाई जोड दिनुपर्ने हुन्छ । मुख्यत विकाशका पूर्वाधारहरु जस्तै विद्यालय, अस्पताल, बाटो,

पुल आदि निर्माण गर्न केन्द्रित भएको मुलुकले सरकारी तवरबाट मात्र एकैचोटी ठूला उद्योगधन्दा खोल्न सक्ने अवस्था देखिँदैन त्यही भएरै राज्यले तिन खम्वे अर्थनीति अवलम्बन गरिरहेको छ, जस अनुसार केही कामहरु सरकारी माध्यमबाट, केहि नीजि क्षेत्रबाट र केही काम सरकारी नीजि तथा सहकारी साभेदारी अवधारणा अनुसार भईरहेको अवस्था छ ।

विदेशीनेहरुको अवस्था सबैको सुखद छैन तर पनि हामी युवालाई विदेश धकिलेरहेका छौं । थुप्रै देशहरुको हावापानी रहेको हाम्रो देशमा मनमोहक हिमालहरु, नदि, ताल, खोलानालाहरु, कृषियोग्य जमिन, पर्यटनका छटाहरु, बनजंगल, खनिज, जडीबुटी के छैनन् र ? मृगले कस्तुरी खोजे भै गरि कस्तुरी खोज्न युवाहरु विदेशीएका छन् । नेपालमा स्वरोजगारका प्रयाप्त सम्भावना हुँदा हुँदै हामी आफ्नो माटोमा छिरलीएको हिरा जम्मा गर्न नखोजेर विदेशमा ज्यानको बाजी लगाएर कमाएको केहि टुक्रा फलाममा गर्व गरिरहेका छौं । युवा स्वरोजगारका थुप्रै सम्भावना बोकेको गण्डकी प्रदेशले युवाहरुलाई विश्वासमा गोलवन्द गर्दै अगाढी बढ्नुपर्दछ । समृद्ध प्रदेश निर्माणको लागि युवा स्वरोजगार सम्बन्धी धुप्रै कार्यक्रमहरु अवलम्बन गर्न सकिन्छ केहि प्रतिनिधिमुलक कार्यक्रम यसप्रकार रहेका छन् ।

१. युवा कृषि कार्यक्रम

यस अन्तर्गत सानो जमिनलाई चक्काबन्दी गर्दै कृषिजन्य उत्पादन, तरकारी, गेडागुडी, फलफूलजन्य उत्पादन, माछामासुजन्य उत्पादन आदि गर्न सकिन्छ ।

२. कृषिजन्य घरेलु उद्योग कार्यक्रम

यस अन्तर्गत तरकारीजन्य जस्तै अचार उत्पादन, गुन्टुक, सुख्खा तरकारी, फलफुल, सुकुटी आदि, माछामासुजन्य, फलफूजन्य एवं दूग्ध तथा डेरी जन्य उत्पादन एवं सो सँग सम्बन्धित साना घरेलु उद्योग आदि सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

३. जडीबुटी तथा औषधीजन्य कार्यक्रम

यस अन्तर्गत तुलसी, निम लगायत जडीबुटी एवं बन पैदावार जस्ता औषधीजन्य बस्तुहरूको व्यवसायिक उत्पादन संकलन तथा सो सँग सम्बन्धित साना घरेलु उद्योग आदि सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

४. युवा पर्यटन कार्यक्रम

यस अन्तर्गत युवाहरूको समूह मिलेर ट्रैकिङ व्यवसाय, होमस्टे लगायतका पर्यटन सँग सम्बन्धित कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

५. युवा मनोरञ्जन कार्यक्रम

हिमाल, पहाड, तराइ, खोलानाला, तालतलाउ आदि रहेको संरचनामा हिल क्लाईम्बीइंग, बञ्जीजम्प, र्याफ्टीइंग जस्ता साहसिक मनोरञ्जनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

६. सिपमुलक कार्यक्रम

यस अन्तर्गत सिलाइ कटाई, प्लम्बीइंग, ईलेक्ट्रीसियन, नाउ सेवा, कम्प्युटर तथा नेटवर्किङ, फर्निचर निर्माण, डोको डालो बुन्ने, कपडा बुन्ने, घर सजावटका समान बनाउने, खेलौना बनाउने, व्युटिसियन जस्ता सिपमुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

७. प्राविधिक तालिम कार्यक्रम

यस अन्तर्गत जे.टि.ए, भेटेनरी, स्वास्थ्य प्राविधिक तालिम, बायोमेडिकल मर्मत तालिम, ईन्जीनियरीइंग तालिम, सवारी साधन मर्मत लगायतका विभिन्न प्राविधिक तालीम आदि सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

८. युवा कला कौशल कार्यक्रम

यस अन्तर्गत विभिन्न कला कौशल एवं संगीत लगायतका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिन्छ, आदि ।

माथी उल्लेखीत युवा स्वरोजगारका अनेक सम्भावनाहरूको कार्यान्वयनबाट मुलभुत रूपमा तल उल्लेखीत उपलब्धीहरु हाँसिल हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

९. रोजगारीका अवसर वृद्धि हुने ।

२. श्रोत साधनको अधिकतम उपयोग हुने ।

३. समग्र राष्ट्रिय आयमा बढोत्तरी हुने ।

४. व्यापारमा आयात घटने, निर्यात बढने ।

५. जीवनस्तर उकासिने ।

६. उद्यमशिलताको विकाश हुने ।

७. सभ्य समाजको निर्माण गर्ने ।

८. मानव विकास सुचकांकमा वृद्धि गर्ने ।

९. समृद्ध प्रदेशको निर्माण गर्ने, आदि ।

यसरी प्रचुर सम्भावनाहरूको विचबाट युवा स्वरोजगार कार्यक्रम मार्फत समृद्ध प्रदेशको निर्माण गर्न सकिन्छ । नेपालमा राष्ट्रिय युवा नीति २०७२, युथ भिजन २०२५ तथा दश बर्षे रणनीतिक योजनाले समग्र युवा कार्यक्रमलाई निर्देशित गरेका छन् । नेपालमा युवा स्वरोजगार सम्बन्धमा पनि प्रयासहरु भईरहेका छन् जस्तै युवाहरूले आर्थिक रूपमा बिना धितो ऋण, शैक्षिक प्रमाणपत्र धितो राखेर ऋण, सहुलियत व्याजदरमा ऋण आदी लिई स्वरोजगार बन्न सक्ने अवस्था रहेको छ । त्यस्तै व्यक्तिगत र समूहगत रूपमा युवाहरूलाई रु २ लाख देखि रु ५० लाख सम्म ऋण प्रवाह गर्ने व्यवस्था छ । स्वरोजगार कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा चुनौतीहरु अवश्य हुन्छन् मुख्य चुनौतीहरु यसप्रकार रहेका छन् ।

१. युवा प्रतिभा संरक्षण

युवाहरु पारिवारिक आर्थिक व्ययभार कसरी व्यवस्थापन गर्ने भनेर विद्यालय जीवन देखि नै कुन देश जाने भनेर बैचारिक मन्थन गर्ने गर्दछन् । आर्थिक अभाव नभएकाहरु पनि सामाजिक प्रतिष्ठाको लागि भन्दै विदेशीन खोजिरहेका हुन्छन् । पहिलो कुरा ती युवाहरु जो विदेश जाने मनस्थीतीमा छन् तिनीहरूलाई कसरी यहीं राख्ने भन्ने चुनौती छ, अर्को कुरा आज पनि युवाहरूको ठूलो पंक्ती विदेशमा रहेको छ उनिहरूलाई कसरी विश्वासमा लिएर स्वदेश फिर्ता गर्न सकिन्छ ? यो चुनौतीको विषय हो ।

२. युवा मनोविज्ञान

स्वभावैले युवा विचारमा र व्यवहारमा आक्रामक र पराक्रमी हुन्छन् । प्रत्येक समस्यालाई पराक्रमी भावले आक्रमण गर्नु युवाको परिचय नै हो । युवाहरु आफ्ना आवश्यकतालाई छिटो छरितो परिपूर्ति गर्न चाहन्छन् त्यसैले विदेश गएर छिट्टै आर्थिक उपार्जन गरि जीवनस्तर उकास्न चाहन्छन् । स्वदेशमै बसेर सानो व्यवसाय शुरु गरेर भोलि ठूलो व्यवसायी बन्न सकिन्छ भन्ने धैर्यता प्राय कमैमा देखिन्छ तसर्थ युवाको यो जवरजस्त मनोविज्ञानलाई कसरी चिर्न सकिन्छ? खाडीको चर्को घाममा खर्चिएको पसिनाको कमाई भन्दा स्वदेशमा नै कुनै शिप सिकी स्वरोजगार हुँदाको दिगोपनाको बारेमा युवालाई कसरी विश्वस्त पार्न सकिन्छ ? यो अर्को चुनौती हो ।

३. पूँजी अभाव

युवा स्वरोजगारको लागि महत्वपूर्ण विषय भनेको पूँजीको उपलब्धता हो । राज्यले यदाकदा उपलब्ध गराएको पूँजी सबै युवाहरुको पहुँचमा छैन जसले प्राप्त गरेका छन् उनीहरु पनि त्यो पूँजीले मात्र स्वरोजगार बन्न सक्ने अवस्था छैन । एकातिर युवाहरुलाई स्वरोजगार बनाउन बिना धितो ऋण उपलब्ध गराउने बिषय पनि चुनौतीपूर्ण नै रहेको छ भने स्वरोजगार कोषबाट पाइने अनुदान वा सहुलियत दरमा पाइने कर्जाको बारेमा युवाहरुलाई प्रयाप्त जानकारी छैन र सो पुँजि लिन कागजी प्रक्रिया त्यस्तै भन्नक्टीलो छ । धेरैजसो अवस्थामा युवा स्वरोजगारको लागी बिउ पुँजी आवश्यक पर्छ यसको लागि स्पष्ट कार्यविधिको अभाव हुँदा आर्थिक अवस्था कमजोर भएका युवाहरु स्वरोजगार कार्यक्रममा शुरुमा पस्नै सकिरहेका छैनन् तसर्थ यसलाई पनि अर्को चुनौतीको रूपमा हेर्न सकिन्छ ।

४. बजार व्यवस्थापन

युवा स्वरोजगार कार्यक्रम मार्फत युवाहरुले उत्पादन गरेका वस्तुहरुको बजार तथा दर निर्धारण एवं व्यवस्थापन गर्ने कुरा आँफैमा चुनौती हुनसक्छ । उत्पादीत वस्तुको बजारीकरण नभएमा त्यसको जिम्मा कसले लिने ?

बाढी, पहिरो, असिना आदिका कारणले नष्ट भएको उत्पादनको सहज र द्रुत क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा स्पष्ट र व्यवहारीक खाका बनाई अगाडि बढ्नुपर्ने हुन्छ । जुनसुकै खालको सिप तथा उत्पादनलाई बिक्री गरेर अर्थोपार्जन गर्ने अवस्था भएकोले यसलाई चुस्त दुरुस्त बनाउनको लागि पनि चुनौती हुनसक्छ ।

५. जमिन अभाव

नेपालमा जमिन सम्बन्धी स्पष्ट नीति नहुँदा गएको करिव १५ वर्षको अवधिमा एकातिर कृषियोग्य जमिन घडेरीको नाममा प्लटीज्ञ गरी धेरै मात्रामा सकिएको छ र यो प्रक्रिया अझै पनि निरन्तर नै देखिन्छ भने वासस्थानको लागि उपयुक्त हुने जग्गा बाँझै खेर गईरहेको छ । कृषि लघु उद्यम, कृषिजन्य वा औषधीजन्य वस्तु एवं कृषि उत्पादन गर्ने युवाहरुलाई खेतियोग्य जमिनको समेत अभाव हुने देखीन्छ । युवा स्वरोजगारको लागि उत्पादनजन्य क्रियाकलाप महत्वपूर्ण हुन्छन् तसर्थ जमिनको अभाव पनि एउटा चुनौतीको विषय बन्न सक्छ ।

६. कार्यान्वयनमा अस्पष्टता

युवा स्वरोजगारको सम्बन्धमा नेपाल सरकारले विभिन्न समयमा राम्रा र आकर्षक योजनाहरु पनि ल्यायो चाहे त्यो शैक्षिक प्रमाणपत्र राखेर ऋण दिने होस् वा अनुदान दिने वा सुलभ व्याजदरमा कर्जा प्रवाह गराउने कुरा होस् यसको कार्यान्वयनलाई पनि युवाले भन्न्हट मात्रै होईन असहज महशुस गरे । तसर्थ यि यस्ता आकर्षक कार्यक्रममा पनि युवाहरु आकर्षित हुन सकेनन् । हरेक नीति तथा कार्यक्रम आउँदा व्यापक छलफल गरी कार्यान्वयन पक्ष पहिले नै स्पष्ट पारी ल्याउनुपर्ने हुन्छ जुन दिगो र विश्वास योग्य होस् तसर्थ हरेक राम्रा कार्यक्रमहरुको पनि कार्यान्वयनमा अस्पष्टता भएको कारण युवाहरुलाई आकर्षण गर्न सकेनन् । यस्ता विषयहरुको सैद्धान्तिक र कार्यान्वयन पक्षमा स्पष्टता कायम गर्दै समग्र युवाहरुलाई आकर्षित गर्न सक्नु अर्को चुनौतीको विषय हो ।

७. समाजको चरित्र

नेपाली समाज अहिले पनि पुरातनवादी सोचबाट ग्रस्त छ । खाडीमा गएर रगत पसिना बेचेर सानो पैसा पठाउनुलाई गर्व ठाञ्छ । यहिँ स्वदेशमा स्वरोजगारका काम गरी आफै परिवार सँग दुःख सुख सँगै बिताउँदा कायर सम्भिक्छ, जसको कारण युवाहरु विदेशीन बाध्य भएका छन् । विदेश जानुलाई योग्यता बुझ्ने यो समाजको मनोविज्ञानलाई कसरी चिर्न सकिन्छ ? युवाहरुलाई आफै गाउँ ठाउँमा स्वरोजगार बनाउँदा समाजले परिवारले गर्व गर्ने अवस्था कसरी निर्माण गर्न सकिन्छ यो अर्को चुनौती हो ।

८. कार्यक्रमको निरन्तरता

हरेक कार्यक्रमको शुरुवात सँगै कति निरन्तरता पाउँछ भन्ने कुरा ज्यादै महत्वपूर्ण हुन्छ । युवा स्वरोजगारका कार्यक्रमहरु केही बर्ष यता नेपालको राष्ट्रिय राजनीतिमा जोडतोडका साथ उठिरहेका छन् तर किन मापनयोग्य प्रगतिको कुनै गुञ्जायस देखिँदैन? कार्यक्रमले निरन्तरता पाउने कुरामा युवाहरुले राज्यलाई विश्वास गर्न सकेनन् अनि कार्यक्रममा समाहित हुन छोडी बैकल्पिक उपाय खोज अग्रसर भए । हरेक बर्ष परिवर्तन हुने नीतिगत एवं कार्यक्रमगत अवस्थाले गर्दा कार्यक्रमहरुको निरन्तरतालाई पनि चुनौतीको रूपमा हेर्न सकिन्छ ।

९. राजनैतिक प्रभाव

राजनैतिक अस्थिरता नेपालको मुख्य समस्या हो यसले गर्दा राम्रो नीति तथा कार्यक्रम आए पनि त्यसको कार्यान्वयन पक्ष फितलो हुन्छ । सरकार परिवर्तन भईरहने र लोकप्रिय कार्यक्रम ल्याउने होडवाजीले त्यसको कार्यान्वयनमा एकरूपता र दिगोपना नहुने जस्ता विषयहरु अस्थीर राजनीतिका उपज हुन् । युवा स्वरोजगार लगायतका दुरगामी प्रभाव पर्ने कार्यक्रमहरु सबै राजनैतिक दलको सहभागितामा निर्माण गर्नुपर्दछ तसर्थ यो पनि एउटा चुनौतीको विषय हुन सक्छ ।

१०. समन्वयको अभाव

संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था भएको हाम्रो देशमा हाल ७८१ वटा सरकारहरु रहेका छन् । यो व्यवस्थामा कुनै पनि कार्यक्रम सफल हुनको

लागी सबै तहका सरकारहरु विच पारस्परिक समन्वय र सहकार्य जरुरी हुन्छ । संविधानत यि निकायहरु विच अधिकार बाँडफाँड गरिएको छ तर समन्वयको अभावमा एउटै कार्यक्रम पनि निकाय अनुसार फरक स्वरूपमा आईरहेको छ । तह अनुसारका सरकारका एउटै कार्यक्रममा एकरूपता कायम गर्न सक्नु पक्कै पनि चुनौती हुनसक्छ ।

अन्त्यमा

निसंकोच युवा स्वरोजगार समृद्ध प्रदेशको महत्वपूर्ण आधार स्तम्भ मात्र होईन यो आम युवाहरुलाई आफ्नै माटोमा रमाउन सिकाउने राष्ट्रियताको पाठ पनि हो । रोजगारीका अवसर नभएसम्म युवा बस्दैनन् र युवा नवसुन्जेल सम्म प्रदेशको मात्र होईन सिंगो देशकै समृद्धिको यात्रा कागजमा मात्र सीमित रहने कुरालाई थप स्पष्ट पार्न जरुरी हुँदैन । राज्यले युवाका मुद्दाहरु सम्बोधन गर्यो भने युवाहरु स्वदेशमै बस्ने वातावरण बन्छ, युवा उद्यमशिलता बढ्छ सो सँगै उत्पादन बढ्छ, वस्तु तथा सेवाको निर्यात बढ्छ, आयात घट्छ, राष्ट्रिय आम्दानी बढ्छ, सँग सँगै मानव विकाश सूचकांकमा उल्लेख्य प्रगति हुन्छ र समृद्धिको ढोका खुल्छ । तसर्थ युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सँगै थुप्रै सम्भावनाहरु छन् र केही चुनौती पनि । युवा स्वरोजगार कार्यक्रमका चुनौतीलाई व्यवस्थित रूपमा सामना गर्दै, सम्भावनाहरु खोजी गरी कार्यान्वयन गर्दै प्रदेशको समृद्धि यात्रामा दृढ संकल्पका साथ अघि बढ्नुको कुनै विकल्प छैन । केही पर रहेको समृद्धिको चमकलाई अर्जुन दृष्टि लगाएर जनसांख्यिकीय लाभांशको उच्चतम प्रयोग गरि युवा स्वरोजगारको हतियार सँगै सुरुङ्ग यात्रा गरौं यो नै समृद्ध प्रदेश निर्माणको उपयुक्त विकल्प हो ।

धन्यवाद ।

(मिति २०७८ श्रावण २५ गते)